

EDITORIAL

Est-Vest probleme vechi în haine noi (The East and the West-old issues in new clothes)

Angelo CHIELLI
Sabin DRĂGULIN

Abstract: *The relation between the east and the west continues to be a main cultural, political and social topic. When we refer at this antinomy we think about a spatial opposition, a metaphor and a cultural and a civilizational cleavage. This spatial opposition which we can find in literature, arts, religions, ideologies, politics or mentalities, turns in metaphors and brutal realities.*

Keywords: *East, West, literature, arts, religions, migration, cleavage.*

Est-Vest, văzut ca dreapta-stânga, reprezintă o opoziție spațială care se transformă încet încet în metafora care sălășluiește în suflet, un arhetip a cărui geneză nu o mai putem reconstrui. Este vorba de un anumit arhetip care rămâne neschimbat în forma sa pură, originală. Istoria lucrează asupra sa cu o deosebită forță, redefinindu-i neîncetat figura care, cu toate acestea, se păstrează intactă, mai mult, își multiplică propria-i forță explicativă, propria-i capacitate de producere a invizibilului.

Este imposibil să trasezi o hartă a locurilor de artă și ale cunoașterii în care acesta organizează neobosit

știința, dându-i forma propriei sale geometrii stranii.

Atunci, de ce să-l mai plasezi în centrul reflecțiilor când este evident că nu se poate „cunoaște”, când pare a fi refractar la orice încercare de a fi conceptualizat.

Graba istoriei și presiunea pe care o exercită aceasta asupra vieții noastre, problemele extraordinare pe care în acești ultimi ani le-a scos această puternică falie în calea noastră, iată câteva motive, dintre nenumărate altele, care ies în evidență, după cum afirma Walter Benjamin „gândirea reluând de la început, în mod constant și circumstanțial, și reîntorcându-se la același

lucru”¹. În opoziția est-vest reușim, fără a preciza clar, să descoperim destul de ușor vestul, identificându-l cu Europa latino-germanică. Nu la fel se petrece cu estul. Acesta apare pluralist, în esența sa, mobil în granițele sale, imediat ce ne schimbăm perspectiva din care observăm relația dintre Est și Vest.

Comunismul reprezintă Estul și coincide, în acest caz, cu Europa Orientală (în pofida paradoxului că unele dintre cele mai înalte roade, și în bine, și în rău, ale Europei Occidentale își găsesc înfăptuirea în cea orientală). Dacă luăm ca element diferențial religia, atunci est-vest coincide cu împărțirea Biserica Catolică – Biserica Ortodoxă (paradoxul, în acest caz, este că originea gândirii și a culturii occidentale, Grecia, este plasată în orient). Dar, tot din punct de vedere religios, estul reprezintă islamul, și budismul, și confucianismul.

Am putea să reparcurgem la infinit, ca într-o joacă, aceste *topoi*. Am ajunge, însă, la convingerea că nu vom reuși niciodată să obținem un cadru unitar în interiorul căruia să putem recompuie în mod definitiv relația dintre orient și occident.

Nu mai rămâne, în crunta luptă corp la corp cu obiectul nostru, decât să ne abandonăm detaliului. Recurgând, încă o dată la cuvintele lui Walter Benjamin, „împărțirea în mod capricios în bucățele nu conduce la măreția”² mozaicului în sine, în același fel structura care alcătuiește acest număr al revistei se apropie mult mai mult de nucleul intim al problemei noastre decât ar

putea-o face o abordare unitară care ar rămâne inevitabil dominată, ca în mitul biblic al Turnului Babel, de multitudinea limbajelor pe care ar dori să le organizeze. În cadrul acestei viziuni se înscrie seria de articole publicate de G.Longo, L.Terrusi și U.Ollendorf.

Eseul lui Longo extinde conceptul de Est împingându-l până în extremul orient. Tehnica japoneză a Kintsugi pare a fi metafora perfectă de reprezentare plastică a ceea ce ar trebui să fie relația Orient-Occident. O unitate care demonstrează, fără ascunziș, diferențele, mai mult, le prezintă ca fiind cel mai prețios dintre elementele alcătuitoare ale întregului.

Problema misticismului pe care arta kintsugi îl evocă ne trimite la una dintre interpretările relației Orient-Occident cele mai fascinante și controversate ale culturii europene: aceea romantică. Neaderând totuși la această viziune, lucrarea lui Longo demonstrează cum adâncă înclinație mistică a religiilor orientale a influențat cultura occidentală.

Literatura este celălalt domeniu privilegiat în care tema noastră este interpretată în mod complex și cu rezultate (împliniri) demne de un mare interes. Aici relația Orient-Occident se suprapune cu aceea de identitate-neidentitate.

Eseul lui Terrusi preia ca exemplu evident de model literar identitar acela elaborat de E.R.Curtius în renumita sa lucrare *Literatura europeană și evul mediu latin*³. Considerațiile lui Curtius sunt puse în discuție, în aceste ultime decenii, de

studiile post-coloniale, *in primis*, de lucrările lui E. Said. În mod succesiv, eseul lui Terrusi se deplasează de la planul strict istoriografic la analiza unor cazuri literare deosebit de semnificative sau de la prezența lingvistică și ideologică a figurii lui Moro în nuvelistica italiană și europeană din secolele al XV-lea și al XVI-lea, iar tema Orientului – în *Orașele invizibile* ale lui I. Calvino⁴.

Tot asupra domeniul literar se insistă și prin lucrarea lui Ollendorf. Autoarea ne readuce în actualitate, exodul dramatic al refugiaților care ajung în Europa pentru a scăpa de războiul și persecuțiile politice din țările lor. Numărul considerabil al oamenilor implicați în acest forțat proces migrator și timpul redus în care se petrece pun Europa înaintea unei grele probleme de integrare.

Ollendorf ne dă un exemplu însemnat de cum – ca în studiul lui J. Hizinga asupra jocului și a rolului său cultural – folosind operele literare (marea literatură europeană: în acest caz povestirea din tinerețe a lui T. Mann – *Paițele*), este posibil să susții refugiații pe de o parte și să-ți exprimi propriile nevoi, iar pe de altă parte să înțelegi noul context cultural și lingvistic în care aceștia intră.

Literatura este tema fundamentală și a eseului lui G. Puka. Autorul ne conduce în mediul politico-literar: constituirea figurii disidentului în regimurile comuniste din estul european. În mod precis, Puka analizează cazul scriitorului albanez I. Kadare. Autorul, prin examinarea lucrărilor și interviurilor scriitorului albanez, evidențiază ambiguitatea și dificultatea

încercării de a defini în abstract disidentul. O definiție a sa nu se poate realiza decât în interiorul elucidării a ceea ce înseamnă arta și raportul pe care artistul îl instaurează cu mecanismul psihologic al autocenzurării, o problemă pe care, într-o măsură diferită, toți scriitorii trebuie s-o înfrunte în relația dintre artă și puterea politică.

Argumentul cel mai strict politic este acela tratat de I. Scarcelli în eseul *Revenirea granițelor: o criză a identității (sau creșterea) principiilor democratice*, care analizează legătura existentă dintre graniță și ostilitate. Cea din urmă pe care Europa considera că a depășit-o întrutotul, în vreme ce, astăzi, reappare cu o neobișnuită violență, ca urmare a valurilor migratoare la care asistăm în aceste ultime luni. Frontierele europene sunt din nou închise și apărate militar.

Autorul, în lumina analizei realizate de cercetătoarea americană W. Brown, examinează contradicția care se instaurează în regimurile democratice care, supuse unor ample mișcări de masă ce reclamă mai multe drepturi individuale și sociale, tind să-și însușească – înaintea marilor procese de mobilitate pe scară planetară – caracteristici tipice regimurilor autoritare.

O viziune diferită asupra opoziției spațiale dintre est și vest se deschide cu articolele publicate de Gheoghe Ciascai, Gheorghe Văduva și Titel Iova. Cu toate că nu regăsim viziunea lui Samuel P. Huntington⁵, în care politologul american susține

că, odată cu încheierea *Războiului rece*, distincțiile de natură ideologică, economică sau politică vor avea un rol din ce în ce mai marginal, fiind înlocuite de asemănările și deosebirile culturale, în cadrul articolelor ce ne introduc a doua parte a numărului se observă existența temei clivajului.

Dacă eseul lui Scarcelli deschide seria argumentelor politice, Gheorghe Ciascai, inițiază seria argumentelor de tip politic și geopolitic. Studiul său ce este axat pe strategiile ce au avut ca scop umplerea vidului de securitate datorate imploziei URSS. Exprimată într-un spațiu geografic și cultural european, politicile de extindere ale NATO și ale Uniunii Europene, extinderile din anii 2004 și 2007, au condus la o „recuperare” politică și civilizațională a zece state din Europa Centrală și de Est, situate între Marea Baltică, Marea Neagră și Marea Adriatică.

Articolul lui Gheorghe Văduva aduce pentru prima dată, în cadrul acestui număr, conceptul de clivaj, care este atât de iubit de specialiștii în geopolitică. Pentru autor, cu toate că dimensiunea Est-Vest a ontologiei spațiului euro-asiatic părea să iasă din conflictualitatea ei tradițională ameliorând vechile falii, războiul a reînceput. Concluzia articolului este că, în realitate, el nu a încetat niciodată, pentru că războiul Est-Vest, din păcate, este unul de tip continuu. Ca un drum fără început, fără ieșiri și fără sfârșit.

Continuarea logică a temelor prezentate de Văduva o regăsim în articolul lui Titel Iova ce ne propune

o temă mult mai aplicată. Pornind de la analiza sumară a documentelor programatice ale securității unor state europene, autorul relevă prezența unor elemente noi ale mediului de securitate, numite riscuri asimetrice, riscuri neconvenționale sau riscuri de tip nou. De aceea, schimbarea reală a mediului de securitate și apariția noilor tipuri de riscuri, necesită dezvoltarea unor strategii de securitate care să asigure funcționarea coerentă a sistemului.

Aurelia Peru-Bălan, ne prezintă pe parcursul studiului său modul în care opoziția spațială dintre est-vest se desfășoară sub ochii noștri în Republica Moldova. Cu o istorie recentă, noul stat apărut din cenușa fostului URSS a balansat în ultimele decenii între vocația pro rusă și pro orientală și cea pro românească, pro europeană și pro-occidentală. Corupția, lupta pentru putere, viziunile diferite asupra modului în care mediile politice de la Chișinău se raportează la cetățean se regăsesc în articolul cercetătoarei din Republica Moldova. Opinia coordonatorilor este că acest articol ar putea fi interpretat și prin prisma ideilor ce au rezultat din studiile prezentate de Ciascai, Văduva și Iova.

În încheierea corpului tematic dedicat acestui număr recomandăm articolul semnat de Alexandru Muraru. Pe parcursul studiului, autorul și-a propus să aducă în atenția cititorilor raporturile regelui cu puterile Vestice și atitudinea față de parcursul României după 1989, soarta Basarabiei ca o consecință directă a confruntării Est-Vest, precum și

ponderea actului de la 23 August 1944 în reconfigurarea memorială

postrevoluționară în cadrul clivajului Est-Vest.

Note

¹ W.Benjamin, *Il drama del barocco tedesco*, trad.it. Torino, Einaudi, 1971, pp.8-9.

² *Ibidem*.

³ Vezi, R. Ernst Curtius, *Letteratura europea e Medio Evo latino*, La Nuova Italia, Firenze, 1992.

⁴ Vezi Italo Calvino, *Le città invisibili*, Modadori, Milano, 1976.

⁵ Vezi, Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, (traducător Radu Carp), Editura Antet, București, 2007.

Bibliografie

BENJAMIN, Walter, *Il drama del barocco tedesco*, trad.it. Torino, Einaudi, 1971.

CALVINO, Italo, *Le città invisibili*, Modadori, Milano, 1976.

CURTIUS, Ernst R., *Letteratura europea e Medio Evo latino*, La Nuova Italia, Firenze, 1992.

HUNTINGTON, P. Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, (traducător Radu Carp), Editura Antet, București, 2007.